کاهش نرخ تورم در فروردین

مرکز آمار از کاهش نرخ تورم در فروردین ۱۳۹۹ به ۳۲/۲درصد خبر داد. بر اساس گزارش مرکز آمار، نرخ تورم نقطه‌ای نیز در فروردین ۱۳۹۹ به عدد ۱۹/۸درصد رسیده است؛ یعنی خانوارهای کشور به طور میانگین ۱۹/۸درصد بیشتر از فروردین ۱۳۹۸ برای خرید یک «مجموعه کالاها و خدمات یکسان» هزینه کرده اند. نرخ تورم نقطه‌ای فروردین ۱۳۹۹ در مقایسه با ماه قبل ۲/۲ واحددرصد کاهش یافته است. نرخ تورم نقطه‌ای گروه عمده «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» با کاهش ۳/۹ واحددرصدی به ۱۰/۷درصد و گروه «کالاهای غیر خوراکی و خدمات» با کاهش یک واحددرصدی به ۲۴/۷درصد رسیده است. این در حالی است که نرخ تورم نقطه‌ای برای خانوارهای شهری ۲۰/۲درصد و برای خانوارهای روستایی ۱۸/۱درصد بوده است. نرخ تورم ماهانه فروردین ۱۳۹۹ هم به ۲/۱درصد رسیده که در مقایسه با ماه قبل، ۰/۶ واحددرصد افزایش داشته است. تورم ماهانه برای گروه‌های عمده «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» و «کالاهای غیر خوراکی و خدمات» به ترتیب ۵/۱درصد و ۰/۸درصد بوده است.

عرضه دلار ۴۲۰۰ تومانی در سال ۹۷ موجب تشکیل صفوف در جلوی صرافی‌ها شد

اصرار اسحاق بر دلار جهانگیری

با وجود اجماع کارشناسان بر سیاست فاجعه‌بار ارز ۴۲۰۰ تومانی برخی مسؤولان دولتی همچنان از تصمیم خود دفاع می‌کنند

گروه اقتصاد

روز گذشته معاون اول رئیس جمهور یک بار دیگر از پدیده‌ای به نام ارز ۴۲۰۰ دفاع کرد. او دیدگاه کارشناسان و منتقدان درباره رانت‌آفرین بودن این سیاست ارزی را نادرست خواند و آن را اقدامی برای حفاظت از معیشت مردم توصیف کرد. این اصرار جهانگیری بر دفاع از آنچه به نام خودش یعنی «دلار جهانگیری» معروف شده، یک بار دیگر صدای منتقدان را بلند کرد؛ کارشناسانی که می‌گویند این سیاست در دو سال گذشته به طور همزمان تورم‌زا و فسادآفرین بوده است. این گزارش در تلاش برای پاسخ به این پرسش است: چرا دولت از این تصمیم غیرکارشناسی هنوز و همچنان دفاع می‌کند؟

بازخوانی وعده‌ها درباره دلار ۴۲۰۰ تومانی

شامگاه ۲۰ فروردین ۹۷ اسحاق جهانگیری معاون اول رئیس جمهور در قاب تلویزیون حاضر شد و اعلام کرد که ارز مورد نیاز همه بخش‌های کشور (حمل و نقل، خدمات، مسافرت، واردات و ...) به اندازه کافی با قیمت ۴۲۰۰ تومان عرضه خواهد شد. جهانگیری افزود: هر قیمتی بالاتر از ۴۲۰۰ تومان برای دلار در بازار، مشمول قاچاق است و به شدت با آن برخورد می‌شود. با این تصمیم دولت، هیچ نوع افزایش قیمت (کالاهای وارداتی) به بهانه گران شدن ارز قابل قبول نخواهد بود! و مردم هیچ دغدغه‌ای برای نیازهای ارزی خود نداشته باشند. اما در عمل چه اتفاقی افتاد؟ نرخ ارز در بازار آزاد به شدت بالا و بالاتر رفت و دولت هم نتوانست طبق وعده جهانگیری با آن به عنوان قاچاق برخورد کند. وعده جلوگیری از افزایش قیمت کالاهای وارداتی هم محقق نشد و تمامی کالاهای اساسی که یا به طور مستقیم از خارج وارد شده یا مواد اولیه آن از خارج تأمین می‌شود، افزایش قیمت دوچندانی پس از تخصیص دلار ۴۲۰۰ تومانی داشته‌اند. راهکار اختصاص ارز ۴۲۰۰ تومانی نه تنها موجب ثبات و کنترل قیمت‌ها نشد، بلکه به علت ایجاد رانت حاصل از آن منجر به ورود نقدینگی سرگردان به بازار و ایجاد تقاضاهای کاذب در پی آن و در نتیجه بالارفتن چند برابری قیمت‌ها شد.

دلار ۴۲۰۰ تومانی؛ خوب یا بد

سیاست غلط ارز ۴۲۰۰ تومانی منجر به بروز فساد و رانت در کل زنجیره واردات (از واردات تا توزیع و فروش) شد. مصادیق این فسادها شامل عدم واردات، بیش‌اظهاری یا دیگر اظهاری کالای وارداتی، قاچاق نهاده تولید یا کالای نهایی، احتکار کالا توسط واردکننده یا فروشنده، گرانفروشی کالاهای یارانه‌ای در شبکه توزیع و ... می‌باشند. اگرچه دولت به مرور با مشاهده اتفاقات عجیب و غریب در کشور برای سوء استفاده از ارز ۴۲۰۰ تومانی، اقلام مشمول این ارز را کاهش داد اما متاسفانه برخی مسؤولان همچنان بر تخصیص این ارز برای واردات برخی اقلام اساسی به بهانه پایین نگهداشتن قیمت آنها برای مصرف‌کننده تاکید دارد؛ اما بررسی کارشناسان در بازار این محصولات نشان می‌دهد که این سیاست هیچ تاثیری بر قیمت نهایی مصرف‌کننده نداشته است. با اعلام تصمیم دولت برای تخصیص دلار ۴۲۰۰ تومانی در فروردین ۹۷، بازارها بیش از گذشته به هم ریخت و موج جدیدی از سوء استفاده‌ها از این رانت ارز آغاز شد. بر اساس اعلام سازمان توسعه تجارت، در دو ماهه ابتدایی سال ۹۷، آمار ثبت سفارش واردات حدود ۲۰ میلیارد دلار بود در حالی که این رقم در سال ۹۶ در این مدت ۸ میلیارد دلار ثبت شده بود.

شکل‌گیری صف‌های طولانی برای خرید گوشی‌های موبایل وارد شده با ارز دولتی و احتکار گوشی‌های وارداتی از سوی شرکت‌های واردکننده، پیشنهاد تورهای رایگان به مشتریان آژانس‌های مسافرتی برای استفاده از سهمیه ارز مسافرتی آنها، احتکارهای متعدد اقلام مختلف، واردات غذای سگ و گربه با ارز دولتی به جای واردات غذای مردم، دستگیری‌های گسترده به دلیل تخلف در استفاده از ارز ۴۲۰۰ تومانی و صدور احکام متعدد برای مفسدین ارزی از زمان تشکیل دادگاه ویژه تا موارد مضحک اما تأسف‌آوری مانند خرید ۴۵۰ میلیون یورو ارز دولتی توسط قربانعلی فرخ‌زاد که یک انسان تقریباً بی‌سواد بوده با همکاری مسوول حراست بانک مرکزی و فروش آن در بازار آزاد و خرید کارخانه ماشین‌سازی تبریز تنها با سهم فرخ‌زاد از سود این فساد! بخشی از موارد عجیب و غریب از معجزاتی بود که این تصمیم ارز ۴۲۰۰ تومانی رقم زد!

متاسفانه با بررسی بودجه سال‌های ۹۸ و ۹۹ نیز درمی‌یابیم دولت در سال ۹۸ حدود ۱۴ میلیارد دلار و در سال ۹۹ نیز حدود ۱۰ میلیارد دلار ارز ۴۲۰۰ تومانی اختصاص داده و یا خواهد داد! این کار در شرایط سخت تحریم‌ها که کشور با کسری شدید منابع ارزی مواجه است باعث هدررفت جدی بخش زیادی از منابع ارزی دولت خواهد شد. تداوم این سیاست در حالی است که گزارش تفریغ بودجه سال ۹۷ نشان از انحراف شدید این سیاست دارد. متاسفانه گزارش دیوان محاسبات نشان می‌دهد، به دلیل سازوکار ناقص و غلط تخصیص ارز در کشور عملاً حدود ۴،۸ میلیارد دلار ارز برای واردات کالا اختصاص داده شده اما کالایی وارد نشده است.

واردات کالاهای غیراساسی با دلار ۴۲۰۰ تومانی

آمارهای بانک مرکزی نشان می‌دهد بیش از ۸ میلیارد دلار ارز با نرخ ۴۲۰۰ تومانی برای واردات کالاهای غیراساسی اختصاص داده شده، آن هم در حالی که دولت هم‌اکنون برای واردات کالاهای اساسی هم با کمبود ارز مواجه است و معضل اخیر صنعت مرغداری هم بابت عدم تخصیص ارز برای واردات نهاده‌های طیور بود. از این مبلغ ۸ میلیارد دلاری، بیش از ۲/۷ میلیارد دلار آن برای واردات کالاهای غیرضروری بوده است. در شرایطی که بخش صنعت بیشترین نیاز ارزی برای تأمین مواد اولیه و تجهیزات را داشته و کشور دست به گریبان تأمین ارز کالاهای اساسی به‌ویژه غذا و دارو بوده بدون توجه به شرایط کشور و تحریم ظالمانه ، در سال ۹۷، معادل دو میلیارد و ۷۰۰ میلیون دلار ارز به نرخ دولتی ۴۲۰۰ تومان به واردات کالاهای غیراساسی از قبیل نخ دندان، عروسک، اسباب‌بازی، تشک، لوازم آشپزخانه، لوازم بدنسازی، لامپ، درپوش قوطی، غذای سگ و گربه، چوب بستنی، انواع خاک، پاک‌کننده و پارچه اختصاص یافته که بعضاً دارای تولید مشابه داخلی بوده است. اگرچه دولت در سال ۹۹ واردات برنج، جو، ذرت، روغن خوراکی، دانه‌های روغنی، نهاده‌های دامی، دارو و چند قلم دیگر را به‌عنوان کالاهای اساسی مشمول ارز ۴۲۰۰ تومانی قلمداد کرده و تعداد این اقلام را کاهش داده است؛ اما همچنان مدل فعلی این یارانه به دهک‌های کم‌درآمد کشور اختصاص نمی‌یابد و درنهایت دهک‌های متوسط و بالا بیش از دهک‌های پایین از این یارانه‌ها بهره می‌برند؛ بنابراین شکل فعلی تخصیص ارز یارانه‌ای در بهترین حالت هم بخش اندکی از کالاهای مصرفی خانوارهای فقیر کشور را زیر چتر حمایتی دولت قرار می‌دهد و هدفمندی مقتضی را ندارد.

پیشنهاد جایگزین

کارشناسان پیشنهاد می‌کنند دولت اختصاص ارز ۴۲۰۰ تومانی را به واردکنندگان این اقلام متوقف کرده و یارانه اختصاص داده‌شده به آنها را به مردم نیازمند اختصاص دهد. بهتر آن است که این یارانه مستقیماً به خود مردم اختصاص پیدا کند و به عنوان راهکار ثانویه می‌توان پیشنهاد داد که دولت این یارانه را به صورت اعتبار خرید و یا سبد معیشتی در کارت یارانه افراد شارژ کند.

کارشناسان و فعالان اقتصاد معتقدند چند نرخی بودن ارز منشأ فسادهای گسترده، انحراف منابع ارزی کشور، به هم ریختگی بازارها به دلیل دلالی، گسترش قاچاق ارز و ... خواهد شد و پیشنهاد می‌کنند که ارز تک نرخی شود و دولت روش‌های دیگری را برای حمایت از مردم و بنگاه‌ها در نوسانات ارزی پیش بگیرد. همان طور که ذکر شد دلار ۴۲۰۰ تومانی مفاسد گسترده‌ای ایجاد کرده است. به تعبیر رهبر انقلاب متاسفانه در این‌گونه اتفاقات و فسادهایی که ناشی از اختصاص منابع عمومی کشور رخ می‌دهد تنها به گیرنده‌های این رانت‌ها توجه می‌شود و به دهنده‌های این رانت‌ها که منجر به حراج ثروت‌های کشور و تاراج از سوی مفسدین می‌شود توجهی صورت نمی‌گیرد!

۱۰ پیامد دلار ۴۲۰۰ تومانی

۱ **تبعات ممنوعیت واردات برخی کالاها:** ایجاد تقاضای مضاعف برای دریافت دلار ۴۲۰۰ تومانی از طریق ثبت سفارش‌های کاذب کالاها موجب الزام تصمیم‌گیری مسؤولان درباره واردات کالاها شد و نهایتا تصمیماتی همچون ممنوعیت واردات برخی کالاها را به دنبال داشت که گرانی ناشی از توقف واردات آنها را مردم تحمل کردند.

۲ **به فساد کشیدن دستگاه‌های تصمیم‌گیر:** ایجاد رانت در زمینه تخصیص دلار ۴۲۰۰ تومانی موجب ایجاد فساد در دستگاه‌های دولتی تصمیم‌گیر همچون سازمان توسعه تجارت یا بانک مرکزی در زمینه تایید ثبت سفارش‌ها شد.

۳ **گران‌تر شدن نرخ ارز:** ایجاد التهاب در بازار ارز با ورود دستوری دولت به بازار ارز. این تصمیم، به بازار گرا داد که وضعیت ارزی مناسب نیست و دولت می‌خواهد به طور دستوری بازار را کنترل کند. به این ترتیب، اختصاص ارز ۴۲۰۰ تومانی نه تنها موجب ثبات و کنترل قیمت‌ها نشد، بلکه به علت ایجاد رانت حاصل از آن، به ورود نقدینگی سرگردان به بازار ارز و ایجاد تقاضاهای کاذب در پی آن و در نتیجه بالا رفتن چندین برابری قیمت‌ها منجر شد.

۴ **تخلیه منابع ارزی کشور:** تشدید رقابت برای واردات کالاهای غیراساسی و غیرضروری با دلار ۴۲۰۰ تومانی سبب شد ثبت سفارش واردات کالا در دو ماه اول سال ۹۷ چند برابر مدت مشابه سال ۹۶ شود. این مسأله موجب تخلیه منابع در دسترس ارزی کشور شد آن هم در شرایطی که آمریکا اعلام کرده بود تحریم‌ها را برخواهد گرداند. دولت هشت میلیارد دلار ارز در دسترس کشور را با نرخ ۴۲۰۰ تومان برای واردات کالاهای غیراساسی اختصاص داد اما چند ماه بعد با سخت شدن تحریم‌ها و کاهش دسترسی کشور به درآمدهای ارزی، حسرت آن منابع ارزی را خورد.

۵ **رانت واردات:** ایجاد رانت گسترده در زمینه واردات کالا (چه اساسی و چه غیراساسی) با دلار ۴۲۰۰ تومانی، زیرا افرادی که موفق شدند با این نرخ، کالا وارد کنند، کالاهای خود را با نرخ ارز آزاد (بیش از ۱۰ هزار تومان) به فروش رساندند طوری که هر یک میلیون دلار واردات کالا با ارز ۴۲۰۰ تومانی و فروش کالا در بازار به نرخ ۱۰ هزار تومان به معنای سود بادآورده شش میلیارد تومانی برای واردکننده بود.

۶ **واردات کالاهای غیرضروری:** اتلاف بیش از دو میلیارد دلار از منابع ارزی کشور با نرخ ۴۲۰۰ تومانی برای واردات کالاهای کاملا غیرضروری همچون غذای گربه و سگ.

۷ **گران شدن کالاهای اساسی:** افزایش قیمت کالاهای اساسی در بازار به علت بالا رفتن نرخ ارز آزاد. با این‌که دولت هدف از دلار ۴۲۰۰ تومانی را جلوگیری از گران شدن کالاهای اساسی عنوان کرد، اما به علت نداشتن نظارت بر نحوه توزیع این کالاها از یک سو و افزایش نرخ ارز در بازار آزاد و تعیین قیمت کالاها با نرخ ارز آزاد، مردم هم چوب را خوردند و هم پیاز.

۸ **ایجاد پرونده‌های فساد:** ایجاد پرونده‌های متعدد فساد ارزی در کشور به طوری که متهمان بسیاری در این پرونده‌ها محکوم به اعدام شدند. سیاست غلط ارز ۴۲۰۰ تومانی منجر به بروز فساد و رانت در کل زنجیره واردات (از واردات تا توزیع و فروش) و پدید آمدن سلطان‌های فساد شد. مصادیق این فسادها شامل عدم واردات، بیش اظهاری یا دیگر اظهاری کالای وارداتی، قاچاق نهاده تولید یا کالای نهایی، احتکار کالا توسط واردکننده یا فروشنده، گرانفروشی کالاهای یارانه‌ای در شبکه توزیع و ... بود.

۹ **قفل شدن بازارهای واردات‌محور:** به هم ریختن بازارهای واردات‌محور به علت التهابات بازار ارز و مفاسد آن. مثلا سوءاستفاده‌هایی که عده‌ای از واردکنندگان تلفن همراه و لپ‌تاپ کردند و کالاهای وارداتی با دلار ۴۲۰۰ تومان را با نرخ آزاد فروختند، منجر به تصمیماتی برای توقف واردات این کالاها شد. در نتیجه قیمت تلفن همراه و لپ‌تاپ به علت کمبود این کالاها تا چند برابر افزایش یافت، بازار لوازم دیجیتال کاملا راکد شد و عده زیاد بیکاری شدند.

۱۰ **تحریک احتکار:** افزایش مداوم نرخ ارز پس از اجرای دلار ۴۲۰۰ تومانی، سوءاستفاده‌کنندگان را به احتکار کالاهای مختلف مجاب کرد تا کالاهای خود را با فاصله زمانی و با قیمت بالاتر بفروشند. این مسأله سبب شد هر چند وقت یک بار، با کمبود یک کالا در بازار مواجه شویم که مشکلاتی را برای مردم ایجاد کرد.

دولت هدف از دلار ۴۲۰۰ را جلوگیری از افزایش قیمت کالاها عنوان کرد، در حالی که نرخ تورم کالاهای اساسی در ۲ سال اخیر نشان می‌دهد در این ۲ سال بالاترین تورم را در ۲ دهه اخیر تجربه کرده‌ایم

سیاست غلط ارز ۴۲۰۰ تومانی منجر به بروز فساد و رانت در کل زنجیره واردات (از واردات تا توزیع و فروش) شد و موجب ایجاد سلطان‌های مفاسد اقتصادی شد

با وجود دفاع روحانی و جهانگیری در ماجرای ارز ۴۲۰۰ تومانی تاکنون هیچ‌کس مسوولیت این تصمیم را قبول نکرده است

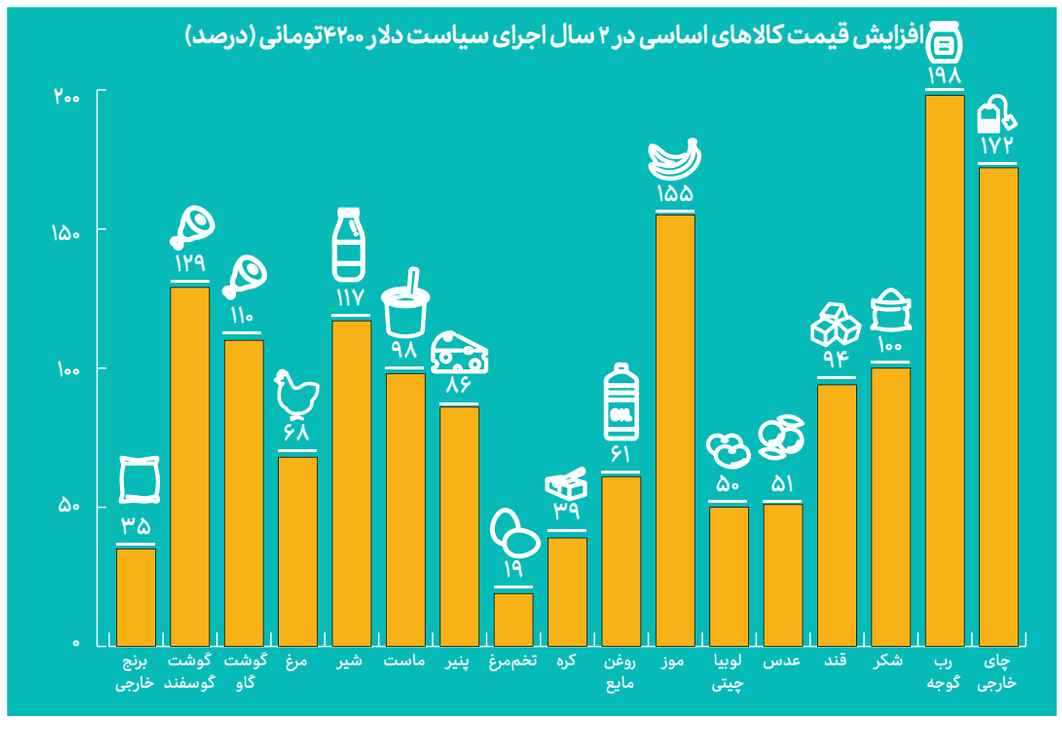

کسی مسؤولیت دلار ۴۲۰۰ را قبول نکرد

جلسه ستاد اقتصادی دولت فروردین ۱۳۹۷

عکس: سایت ریاست جمهوری

در ماجرای ارز ۴۲۰۰ تومانی تاکنون هیچ‌کس مسوولیت آن را قبول نکرده است. رئیس جمهور چندی پیش بیان کرد که در جلسه تصمیم‌گیری درباره این موضوع، همه مسؤولان اقتصادی دولت با آن موافق بودند؛ اما مسعود نیلی مشاور اقتصادی وقت دولت و ولی‌ا... سیف رئیس‌کل وقت بانک مرکزی در مصاحبه‌هایی موافقت خود با این تصمیم را تکذیب کردند و خواستار انتشار فایل صوتی آن جلسه شدند تا صحت ادعاها مشخص شود. در دو سالی که از این تصمیم گذشته، یکی دو بار رئیس جمهور، چند بار هم محمدباقر نوبخت و اکنون هم اسحاق جهانگیری از آن دفاع کرده‌اند، اما سایر مسؤولان اقتصادی دولت تاکنون حاضر به دفاع از این تصمیم نشده‌اند.

نبض اقتصاد

سیف: بانک مرکزی مخالف دلار ۴۲۰۰ تومانی بود

ولی‌ا... سیف رئیس‌کل سابق بانک مرکزی درباره نحوه تصویب دلار ۴۲۰۰ تومانی گفت: با وجود مخالفت بانک مرکزی و برخی مشاورین اقتصادی دولت، شاهد تصویب دلار ۴۲۰۰ تومان در فروردین ۹۷ بودیم که متعاقباً شوک پیش‌بینی‌شده، به صورت جدی‌تر و با دامنه‌ای گسترده‌تر به وقوع پیوست و بعد از آن بود که با حجم بالایی از ثبت سفارش برای ورود دامنه وسیعی از انواع کالاها بدون توجه به اولویت نیازهای کشور مواجه شدیم. توجه دارید که بانک مرکزی فقط وظیفه تأمین ارز برای ثبت سفارش‌های ارسالی از طرف وزارت صمت را داشته و اساساً اطلاعی از کالای ثبت سفارش شده ندارد. سیف در گفت‌وگو با فارس با اشاره به شرایط بازار ارز در سال ۹۶ تصریح کرد: در آن سال نرخ ارز در بازار بعد از افزایش‌هایی که پیدا کرد به حوالی ۴۵۰۰ تومان رسید که البته بانک مرکزی باوجود محدودیت‌های فراوانی که از جنبه‌های مختلف داشت، با استفاده از دقیق‌ترین روش‌های علمی که در بانک‌های مرکزی دیگر کشورها تجربه شده است توانسته بود با استفاده بهینه از منابع ارزی بیشترین آرامش را در بازار ارز برای یک دوره ۵ ساله حاکم کند. در آن شرایط بررسی‌های کارشناسی در بانک مرکزی، نرخ تعادلی دلار را حدود ۶۵۰۰ تومان نشان می‌داد. دلیل اصلی تقاضای رو به افزایشی هم که در بازار وجود داشت همین شکاف بین نرخ بازار و ارزش واقعی دلار بود.

ارز باید تک نرخی شود

حسین سلیمی، عضو هیات نمایندگان اتاق بازرگانی تهران با بیان این‌که ارز ۴۲۰۰ تومانی باعث ایجاد رانت در کشور شده گفت: از سال ۹۷ که ارز ۴۲۰۰ تومانی رونمایی شد کارشناسان و فعالان اقتصادی به دولت پیشنهاد کردند اکنون بهترین زمان برای تک‌نرخی شدن ارز است، اما همان زمان ارز در بازار آزاد با نرخ بالاتر خرید و فروش می‌شد.

وی افزود: وقتی اختلاف قیمت ارز زیاد شد و نرخ ارز آزاد به بیش از ده هزار تومان رسید دولت برخی کالاها را از لیست تخصیص ارز ۴۲۰۰ تومانی خارج کرد، اما هنوز خواسته فعالان اقتصادی محقق نشده بود. فعالان اقتصادی خواستار یکسان‌سازی نرخ ارز شدند و پیشنهاد کردند یارانه ارز ۴۲۰۰ تومانی با سازوکاری به مصرف‌کننده مشخص پرداخت شود.

سلیمی با اشاره به این‌که در کشورهای پیشرفته یارانه به مصرف‌کننده تعلق می‌گیرد، توضیح داد: در برخی کشورها درمان رایگان است، اما این به معنای رایگان کار کردن بخش درمان آن کشور نیست، بلکه یارانه‌ای که می‌خواهند به بخش درمان بپردازند وقتی بیمار به مراکز درمانی مراجعه می‌کند پرداخت می‌شود. مشابه همین روش، اگر دولت ارز ۴۲۰۰ تومانی دارو را به نرخ نیمایی افزایش دهد، اما در زمانی که نسخه بیمار وارد داروخانه می‌شود نرخ ۴۲۰۰ تومان محاسبه و مابقی توسط دولت پرداخت شود، رانت از بین خواهد رفت.

هیچ کالایی با دلار ۴۲۰۰ تومانی به دست مردم نرسید

امیر سیاح، کارشناس اقتصادی درباره پیامدهای دلار ۴۲۰۰ تومانی گفت: عقل و منطق می‌گوید پرداخت ارز ۴۲۰۰ تومانی زمانی که کالا با این نرخ به دست مردم نمی‌رسد کار اشتباهی است و خسارت‌های زیادی را به کشور تحمیل کرد. وی تاکید کرد: دولت به دلیل این‌که مجلس سستی سرکار است خسارت‌هایی را به کشور وارد کرد که جبران آن چند سال طول می‌کشد. مجلس اگر وظیفه خود را انجام می‌داد باید حداقل برخی وزرای دولت مورد مواخذه و پرسش قرار می‌گرفتند یا به دادگاه برای تخلفات معرفی می‌شدند، اما متاسفانه مجلس و دولت سعی کردند با هم کنار بیایند.